

TREMINTINUS

LITUVOS TREMTINIŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

EINA NUO 1988 m. SPALIO 28 d.

1990 m. BIRŽELIS Nr. 7 (22)

KUR SKRIEJA BUMERANGAS

Stai jau daugiau kaip du mėnesiai gyvename Nepriklausomoje valstybėje, ir visiškai kitaip atrodė situacija Respublikoje, Vakaruose ir Rytuose negu tą ankstį kovo 11 dienos rytą, kai pristekėme ištikimybę Lietuvai.

Ilgai ieškojau atskymo į klausimą, kas mums trukdo susitarti Rytuose, kur yra ta „siaura vieta“, kurią reikia įveikti, kad galėtume derybų ir susitarimų keliu pasistūmėti į priekį. Ilgą laiką atrodė, kad racionalu būtų ieškoti abipuse nauada pagrindo sprendimo. Gal tai ir yra svarbiausias kriterijus, kuris nulemus būsimus Lietuvos ir didžiosios Rytų kaimynės santykius. Tačiau praktika parodė, kad racionalus argumentai neveikia, abipusė neude oponento nedomina. Taigi, ką daryti? Atsimindami santykijus su Rusija istorija — 1905 ir 1918 metus, be to, įvertindami savo darbo Tarybų Sąjungoje patirtį, pradėjome ieškoti asmeninių kontaktų. Tada ir išryškėjo pagrindinė problema, t. y. psichologinė, netgi sakyciu, pasamones problema, kurią įmanoma įvardyti tik kaip „imperinį mąstymą“. Žmonės, šiandien esantys prie valdžios svertų, visiškai nepasirengę suvokti nūdienos realijų — „nerūšimaja i ne-delimaja strana“. Taip galvoja netgi tie, kurie laiko save atgimstantčios Rusijos demokratinėmis jėgomis. Visą daugybę, visą spektrą Tarybų Sąjungoje veikiančių judėjimų ir srovių veikia vieninga nedalomas imperijos idėja.

Kas padės išspręsti šį klausimą? Kitaip tariant, tai yra „gero veldo“ problema. Išaugoti gerą veldą, nepasitraukti — šiandien be galo svarbu Michailui Sergejevičiui Gorbaciovui, kuris nori būti ir demokratas, vakarietiškaja šio žodžio prasme, ir tikras vienvaldis, milžiniškos šalių šeimininkas. Norisi pacituoti Vokietijos kancelario Helmuto Kohlio žodžius: „Kuo didesnė valstybė, tuo didesnis veldas“. Ir šis veldas keičiasi. Nemaža to pokyčio dalis priklauso ir nuo mūsų. Po beveik penkerius metus trukusio triuškinančio žygio Europos laikraščiuose, kurie šlovino Gorby,

kaip naujojo politinio mąstymo ryškiausią atstovą, pagaliau pasirodė ir pirmosios abejonės: ar iš tikrujų šis žmogus yra tuo, kuo norėtu atrodyti? Tad neabejotina viena — milžiniškam garbinimui, populiarumui Vakaruose suduotas pirmasis amžigis. Taigi mūsų ramus ir taikus kelias keičia ir imperijos veldą. Dar prieš keletą mėnesių atrodė, jog kartojausi tradicinės atvejis, kai Lietuva savo revoliucinėmis nuotaikomis žengia milžiniškos imperijos priekyje, kaip kad buvo 1794 m., 1830 m., 1863 m., 1905 m. Šių dienų kelias kitoks. Vienu metu atrodė, kad įvykiai Lietuvoje, Pabaltijoje ir visoje milžiniškoje Imperijoje fazės sutampa, tačiau šiandien darosi skirtis, jog išimtis kartojasi, t. y. Rastija vėluoja, ir vel, kaip praėjusiam įmūtmetje, visa imperinių įėjų reakcija krypsia į Lietuvą ir į Pabaltiją. Blokada, karinių pajėgų veiksmai, vadinti manevrais, bei visi kitų „žygial“ liudija, jog reikia tik mažos kibirkštėlės, konfliktinės situacijos, kuria pasinaudojusios, tamšiosios imperijos jėgos bandytų restauruoti buvusią tvarką. Lietujoje ir Estijoje tokie bandymai jau buvo. Manyčiau, tokie bandymai Lietuvoje mūsų dar laukia. Iki šiol mums pavykdavo užgesinti visus rimtesnius konfliktų židinius, kiek pajegdamu nuo jų gynėmės. Tačiau, jei provokacija bus gerai paruošta — jos galima ir neišvengti.

TSRS veiksmus Lietuvos atžvilgiu galima pavadinti įvykusiu faktų politika. Scenarius galėtų būti ir tokis — dėl blokados, dėl įvairių prekių stokos, dėl neveiklos vykdomosios valdžios suiržė žmonės išvalko Respublikos Aukščiausiąją Tarybą ir kylandžiai suirutei nuslopinti Lietuvos teritorijoje įvedamas prezidentinis valdymas. Kiek vėliau — nauji rinkimai, nauja valdžia, ir, kai kurių „galvų“ manymu, vėl viskas grįžta į seniasias vėžes. Ką gali? Visiškai alšku, jog tokis scenarius absurdus, ir niekas į seniasias vėžes negriž, nes yra srovė. Jiteka, neša. Tai istorijos vyksmo srovė. Tokios pigios provokacijos jau negali duoti ilgalaikio

efekto, tačiau bandymų, ko gero, bus. Kitaip — kaipgi suprasiti užsitempią blokadą, kuri keilis kartus žalingesnė ir nuostolingeanė Tarybų Sąjungai negu Lietuvali, iškaitant ir politinius nuostoliaus? Kas tie politiniai nuostoliai? Stai, Tarybų Sąjungoje jau dabar daug kur trūksta maisto produktų. Dar ne badas, tačiau arti to. Liepos mėnesį daugelyje sritycių tikimasi dar didesnio maisto produktų stygiaus. Ten gyvenantys žmonės puikiai suvokia, kad Lietuvos blokada ir iš Lietuvos sumazėjė arba nutrukė maisto produktų tiekimas padėties Tarybų Sąjungoje tikrai negerina. Ką jie kaltina — Lietuvą ar savo vadovus? Juk čia dar taip nesenai kaičiai Lietuvą etiketuoja ryšių nutrūkimui, o dabar padarė tai patys. Manau, atskymas alška. Taigi Sąjungoje nepasitenkinimas auga.

Kažkada Napoleonas yra pasakęs: „Vienintelė revoliucija, kurios aš bijau — tai tuščio pilvo revoliucija. Aš jos bijau kur kas labiau, negu susidūrimo su 200 000 armija.“ Ar jos bijo ir Michailas Sergejevičius? Kita vertus, Respublikai pradėjus plėsti vadinančius horizontaliuosius ryšius su imperijos organizacijomis ir įmonėmis, lietuviška „bacila“, kaip ją įvardijo senojo mąstymo atstovai, gali plisti vis toliau ir toliau. Žmonės Tarybų Sąjungoje kur kas geriau pradeda suprasti, kas teisus, jaistikina, kad lietuviškas keliais taikus. Pagaliau suvokia, kad tikrieji ekonominį ir kultūrinį ryšių griovėjai yra ne Pabaltijo atstovai, o atvirkičiai — tie, kurie dar taip nesenai mus kaltino pamačia nuodėme. Taigi revoliucinga mintis plinta, ir apie savoios respublikos suverenitetą pradeda kalbėti vis daugiau TSRS respublikų. O suverenitetas ir yra tas žodis, kurioje savo veikla pradėjo Sąjūdis. Ir labai greitai, per vienerius metus šis žodis buvo išširotas labai alškai — Nepriklausomybė.

Šiandien savajį suverenitetą paskelbė net Rusijos federacija, o Borisas Jelcinas yra išrinktas Rusijos Federacijos AT Primininku. Tokioje įmirtinimoje joko kovoje, kuri dabar

vyksta sajungos viduje, ši lietuviška korta, Lietuvos blokados korta tikrai bus panaudota — bus parodyta žmonėms, kad tie, kurie davė įsakymą pradėti šaltaji karą prieš Lietuvą, buvo neteisūs. Stai tos blogosios pusės, kurias sukėlė blokada Tarybų Sąjungoje, o ką bekabėti apie Vakarus. Juk ten nėkam neaišku, kaip galima renti blokada prieš taiklius žmones, kaip galima blokuoti medikamentų, maisto produktų įvežimą, stabdyti gamyklas, palikti daugybę žmonių be darbo. Tokios priemonės, kaip blokada, prieštarauja žmogaus teisių ir demokratijos suvokimui. Nei Michailo Sergejevičiaus, nei Tarybų Sąjungos autoritetas, pradėjus taikyti tokias priemones, tikrai nepadidejo. Atvirkičiai — tai buvo jam vienas didžiausiu smūgiu. Viešoji pasaulyje nuomonė keičiasi, ir tai išduja gausybę šaržų ir karikatūrų įvairiuose pasaulyje laikraštuose. Jų idėja viena: diktatorius, smaugiantis mažą atgimstancią valstybę. Ir jau visai absurdus, kad Tarybų Sąjunga neprijaista, jog Lietuva yra atskira valstybė, ir teigia, kad tai yra

Tarybų Sąjungos dalis. Taigi išeitų, kad jie blokadą taiko prieš savo valstybęs, t. y. Tarybų Sąjungos dalį. Tokio kuriuozio pasaulis nėra matės.

Be abejo, kyla klausimas, kaip baigis blokada. Panaulio istorija rodo, kad né vienos šalies blokada nebuvó efektyvi. Garsojo Napoleono kontinentinė blokada prieš Angliją galė gaile sužlugdė pačią Napoleono imperiją. Vėliau taikytos prie monės, varžančios prekybos laisvę arba blokuojančios kurią nors šalį, pagaliau atsigrįždavo prieš pačią blokados organizatorem. Panašaus proceso reikia lankti ir dabar. Bumerangas, paleistas į Lietuvą, apsuko milžinišką Sąjungos teritoriją ir gali gali emagzavavo žemėmis kui. Tačiau kada? Manyčiau, kad Gorbaciovio ir Bušo derybos priveris Tarybų Sąjungą labai rimtai peržiūrėti savo ekonominę politiką Lietuvos atžvilgiu. Tačiau iki to laiko privalone ir patys padaryti viską, kad situacija būtų valdoma, kad galutinai nesužlugtu Respublikos ekonomika. Darbštumas ir taupumas pakels Lietuvą.

Audrius BUTKEVICIUS

Amerikos lietuvių gina Lietuvą

Rašytojas Algirdas Gustaitis iš JAV praneša: Los Angeles, Cali. 1990 m. balandžio mėn. įvyko lietuvių demonstracija prie JAV vyriausybės rūmų, reikalaujant, kad prezidentas Dž. Bušas pripažintų Lietuvos nepriklausomybę.

Kaip įamžinsime Lietuvos partizanų atminimą

Nemažai diskuiuota apie partizanų palaikų perkėlimą, perlaidojimą. Dažnai girdime nuomoną, kad neverta judinti daugmečių penktadešimt metų senumo kapavietes, ypač kur guli užkasti masiskai nuzudytių palaikai. Be abejo, būtina perlaidotai palaikus, sumestus atimatų duobėse, tualetuose, žulinuose ir kitose nepagarbiose vietose. Juo labiau kai giminės gerai žino užkastųjų paverdes, tikslų skaičių ir

vietą. Ir tai būna labai sunku nustatyti, kurie palaikai sevo, arčiumy. Tačiau didžiausia problema — išaiškinimai, kai buvo užkasta masinėse kapavietėse, nustatyti tikslų žuvusiųjų skaičių, atpažinti palaikus. Tokios atvejais perlaidojimas gali pavirsti palaikų įsiminkinimui antrą kartą, nes niekas negali garantuoti, kad visi palaikai bus surinkti, ar nebus supalinti jų likučiai. Kas gali

atpažinti beveik sudėtėjusius kaulus! Taigi būkime atsargūs! Nepadarykime dar skaudesnių klinčių. Jei toji žemė, kurioje jau pankasadeleistė mečių ilisi už Tėvynę žuvusiųjų palaikai iргi šventos. Tiek reikia tokias vietas surverkyti, pasventinti, pastatyti kryžių, koplytstulpį. Jamžinti žuvusiųjų pavardes. Tos vietas — skaudžios mūsų istorijos liudininkės, ir daug kai norėtų, kad jos išnyktų nuo mūsų šventos žemės veida. To-

dėl dažnai ir skubame perlaidotai, sunokinti nusikaltimų pėdsakus. Prisminkime, kai buvo skubame perlaidotai Kalniškės (Lazdijų raj.) mūšyje žuvusiųjų partizanų palaikus — kad nelikytų né ženklo nusikaltimų vietas.

Todėl manyčiu, kad reikėtų koordinuoti tokius perlaidojimus. Prie Tremtinų sąjungos skyrių turėtų veikti nuolatinės komisijos, kurios ir spręsti, ką ir kaip perlaidototi, ar tik

kapavietę jamžinti.

Turime nemažai pavyzdžių, kai žuvuskių giminės patys tiesiog neįpėgėti nuspresti — perlaidotai ar ne, kyla ginčai, nesuraimai. Pavyzdžiu, taip buvo Jankuose (Šakių raj.).

Todėl neskubékime, pasitarkime su Sąjungos skyriais, gal ir su specialistais istorikais, eksperteis ir tada. nuspresimė. Gal geriau tegul lieka jamžintos tos šventos, mūsų brolių ir sėnų krauju aplastytos vietas.

Dalia KUODYTĖ

1990 m. birželis

TREMINTINYS

2

KAIP PARSIVEŠIME TREMTINIŲ PALAIKUS

Lietuvos tremtinių sąjunga ir šiai metais organizuoja ekspedicijas į įvairias Sibiro vietas, padeda parsivežti į Lietuvą tremtyje mirusiujių palaikus.

Jau baigiamos formuoti grupės, tikslinami sarašai. Grupės formuoamos taip, kad į tą pačią tremties vietą galėtų nurykti kuo daugiau norinčiųjų parsivežti palaikus. Nors politinė padėtis dabar gal ir ne visai palaikia tokiomis ekspedicijomis, tačiau reikia tikėtis, kad žmoniškumas nugalės.

Siuo metu su Lietuvos civilinės aviacijos valdyba suderinti lektuvu JAK-42 skridimo maršrutai palaiķi pervežimui.

TOMSKO SRITIS

1-oji grupė. Birželio 24 d. iš Vilniaus aerouosto išskrenda pirmoji ekspedicijos grupė į Tomsko sritį. Grupės vadovas A. Ambrazejus (Kaunas, Taikos pr. 74–45, tel. 75 58 02), pavaduotojas R. Rimkus (Kaunas, J. Grušo 2–39, tel. 22 99 21). Grupė grįžta liepos 8 d. į Kauną.

KRASNOJARSKO KRASTAS

1-oji grupė. Liepos 6 d. išskrenda į Igarką. Grupės vadovas P. Vaikūnas (Panevėžys, Tulpiai 3–68, tel. 6 87 36, 6 75 77), pavaduotojai L. Vilkeliš (Vilnius, Margytės 31–11, tel. 69 68 04, 61 24 82), M. Mikštaitė (Kauno raj., Kulautuva, M. Melnikaitės 7–10, tel. 54 91 01). Grupė grįžta liepos 22 d. į Kauną.

2-oji grupė. Liepos 3 d. išskrenda į Krasnojarską. Rajonai: Krasnojarsko, Abano, Daursko, Dzeržinskio, Ilansko, Jemeljanovo, Jeniseisko, Kazachsko, Mansko, B. Muriško, Nižneingašo, Partizanako, Rešiotų, Rybinsko, Sovetsko (Bericovsko). Organizuojama Tremtinių sąjungos Panevėžio skyrius.

1863 m. SUKILIMO TREMTINYS ANTANAS VAIŠVILA

Legendose ir senoliu prisiminimuose tebegyva didvyriška 1863 m. sukiliu vado Antano Vaišvilio dvasia. Jis nebuvuo bajoras, o tik baudžiauninkas, gal dėl to žmonės jį mažiau težino negu garsiuosius sukiliimo vadus — kun. A. Mackevičiū, Z. Sierakauskai, K. Kalinauskai. Tačiau jis vadovavo ginkluotam Zemaičių sukiliui 1863 m., už tai buvo kalinamas, ištremtas, žauriai nužudytas, todėl nusipeinė vissuomenės pagarbos ir prisiminimo.

Šiek tiek žinių apie jį randame Lietuviškoje tarybinėje enciklopedijoje (1984 m., t. 12, p. 7). Gimęs 1828 m. Plungės dvare baudžiauninkas, 1861–1864 m. valstiečių judėjimo vadė. Plungės valsčiaus viltėlis. Vadovavo Telšių apskr. valstiečių priešinimuisi (ir ginklu) dvarininkams ir vėto valdžiai. Kai lėjo 1861–1863 m. Atnaujinant judėjimą numalšinus caro kauciūmenėl, su šeima ištremtas į Tomsko guberniją.

A. Vaišvilio atminimui pagerbtį palangiškė rašytoja Stase Vaineikienei 1938 m. yra išleidusi knygą „Vaišvila“.

Dar gyvi tebera mano motinos, A. Vaišvilio dukterėčios Ievos Grusienės prisiminimai. Ji pasakojo, kaip atrodė A. Vaišvilia, pabėgęs po pirmojo suėmimo — išbadėjęs, apiplyšęs, basas, barzdotas, žaizdotas, niežais aptekęs. Toks buvęs išvargęs, kad, vos porą kąsnį užkandęs, kritęs į lovą ir išmlegojęs visą parą. Tink tada galėjęs papasakoti apie kalėjimą. Ilga laiką buvęs uždarytas tokioje mažoje kameroje, kad ne tik atsiguliti, bet ir atsišesti nebuvę vietos. Nuo bado gelbėjusi prižiūrėtojo žmona, pro plynėli, užmovusi

tel. 6 23 37. Grupė grįžta liepos 19 d. į Panevėžį.

3-oji grupė. Birželio 28 d. išskrenda į Krasnojarską. Rajonai: Abakan, Ačinsko, Boguchano, Chakasijos, Jarcevo, Kansk, Maklakovo, Minusinsko, Nazarovo, Ordžonikidzės, Taštepo, Turuchansk, Udreisko. Grupės vadovas J. Ruzgas (Vilnius, Baltupės 59, tel. 66 97 79), pavaduotoja R. Tamašauskienė (Kaunas, LTSR 25-mečio 71–56, tel. 77 10 79, 75 46 74). Grupė grįžta liepos 15 d. į Kauną.

IRKUTSKO SRITIS

1-oji grupė. Liepos 17 d. išvyksta į Irkutską. Rajonai: Čermchovo, Galumetės, Zalarinsko. Organizuojama Tremtinių sąjungos Panevėžio skyrius, tel. 6 23 37. Grupė grįžta rugpjūčio 2 d. į Panevėžį.

2-oji grupė. Liepos 24 d. išvyksta į Irkutską. Rajonai: Tuluno ir Kuitunko. Organizuojama Tremtinių sąjungos Panevėžio skyrius, tel. 6 23 37. Grupė grįžta rugpjūčio 9 d. į Panevėžį.

3-oji grupė. Liepos 13 d. išvyksta į Irkutską. Rajonai: Alzamajaus, Bratsko, Taišeto, Nižneudinsk. Grupės vadovas A. Garšva (Kaunas, Savanorių pr. 224–17, tel. 25 90 16), pavaduotojas R. Gramoliauskas (Klaipėda, I. Simonaitytės 16–24, tel. 2 78 89). Grupė grįžta liepos 29 d. į Kauną.

4-oji grupė. Liepos 20 d. išvyksta į Irkutską. Rajonai: Irkutsko, Bodaibio, Bochanio, Bažnajevsko, Kočiugio, Olchono salos, Osos, Sirkinsko, Žigalovo. Grupės vadovas V. Patapas (Kaunas, Savanorių pr. 108–10, tel. 20 14 65). Grupė grįžta rugpjūčio 5 d. į Kauną.

5-oji grupė. Liepos 27 d. išvyksta į Irkutską. Rajonai: Osole-Sibirsko, Aralsko, Echirit-Bu-

lagotsko, Zima. Grupės vadovas D. Grybauskas (Kaunas, M. Šumausko 67–33, tel. 20 35 68). Grupė grįžta rugpjūčio 12 d. į Kauną.

BURIATLIOS ATSR

1-oji grupė. Liepos 31 d. išvyksta į Ulan Udę, Zaigrajevo rajoną. Organizuojama Tremtinių sąjungos Panevėžio skyrius, tel. 6 23 37. Grupė grįžta rugpjūčio 16 d. į Panevėžį.

2-oji grupė. Rugpjūčio 3 d. išvyksta į Ulan Udę. Rajonai: Ulan Udę, Chodrinsko ir kt. Grupės vadovas J. Lukšė (Kaunas, Gvardiečių 87–21, tel. 72 81 44, 20 49 47), pavaduotoja A. Mikolaitienė (Kaunas, tel. 73 28 39, 20 67 25). Grupė grįžta rugpjūčio 19 d. į Kauną.

Visos grupės išvyksta iš Vilniaus aerouosto, grįžta į Kauno arba Panevėžio aerouostus. Išvykimo ir grįžimo datos orientinės. Visus ekspedicijų dalyvius prašome skubiai susiskambinti su grupės vadovais ar pavaduotojais, patikslinti sąrašus ir kt. Cinkuoti ir mediniai karsai užsisakomi per grupės vadovus.

Išvykstant reikia turėti dokumentus — reabilitacijos pažymą, mirties liudijimą, san. epid. stoties leidimą palaikų iškasimui (gauti iš anksto arba vietoje). Reikia pasirūpinti apsauginiais tinkleliais, litavimo įrankiais ir kt. Iškasus palaikus, kapus palikti sutvarkytus, atnaujinti užrašus. Ekspedicijos darbus reikėtų nufotografuoti, tai būtų vertinga medžiaga Tremtinių muziejui.

Vytautas PUTNA,
Lietuvos tremtinių sąjungos
palaikų pervežimo
koordinatorius

Liko tik trys šimtametės liepos.

Prie šių merdinčių liepu reikėtų jamžinti Žemaičių sukilėlių vado Antano Vaišvilio atminimą. Liaudies meistras Černiauskas žadėjo iki birželio mėn. pabalgti ažuolinį paminklą, organizuojamas ažuolų giračių sodinimas (rugpjūčio 14 d.).

Tikimasi, kad Plungės alkštė, kurioje A. Vaišvilia demonstratyviai sudiegino caro portretą, o paskui sukilėliai buvo viešai nuplakti, bus suteiktas A. Vaišvilio vardas.

Šiuos įvykius dar gerai prisimena Stalgėnuose tebegyvenantis beveik šimtametis Ignas Vaišvilia, Lietuvos Respublikos AT deputato Zigmo Vaišvilio senelis. Gal šios giminės genuose glūdintis laisvės ir tiesos troškimas lemtingu momentu prasiveržia iš kurio nors palikuonio sielos nerimastingo ir matinčio protėvių dvasia.

Kraštotyrininkų démesio dar tebelaukia ši šviesi asmenybė. O gal ir ekspedicijos į Tomsko sritį padės atkurti istorinę tiesą apie tautos didvyrį Antaną Vaišvilą.

Juozas GRUSYS

ant virbalio, paduodavo kokia bulvę ar kitą kokį kąsnelį.

A. Vaišvilio namuose lankydavosi jo geriausias draugas ir kaimynas kalvis Rojus, turėjęs kalvę prie vieškelio ir kaldavęs sukilėliams ginklus. Abu nuvykdavę ir į Prūsiją atsivežti šaunamujų ginklų.

A. Vaišvilio buvo išmokes rūsiškai skaityti ir rašyti, labai gražiai ir iškinančiai mokėjės kalbėti, ypač gindamas baudžiauninkų reikalus.

Deja, likimas jo buvęs žlausrus. Po kurio laiko, kai su šeima buvo ištremtas į Sibirą, pasklid gandai, kad buvęs ketvirčiuotas, t. y. rankas ir kojas pririšus prie keturių arklių, gyvas suplišytas.

1956 m. kulių kapinaitėse A. Vaišvilio atminimui buvo pastatytas kolpystulpis „Prometėjas“, o vėliau jo vietoje ažuolinis paminklas knygnešių Grušių atminimui.

Antano Vaišvilio sodyboje gyveno tolimes giminaitis Kosas Vaišvilia, tačiau apie Antaną jis mažai ką težinojo. 1981 m. sodyba buvo melioratorių nušluota nuo žemės paviršiaus.

OKUR SAŽINĖ,
dėde milicininke

1945 m. rugpjūčio 25 d. į Rastauskų namus Aukštuojuose Amaliuose (Kaunas) atėjo du karškai apsilvikę vyrai. Viduje buvo tik vienuolikmetė Regina. Senelė Marijona Rastauskienė ir tévas Jonas Rastauskas buvo tvarte. Vyrai šnekėjo rusiškai. Kai iš tvarto atėjo Marijona Rastauskienė, vyrai pareikalo užkandos. Jie begeriant, parėjo Jonas Rastauskas. Buvo pasiūlyta ir jam išgerti, bet jis atsisakė.

Taip ir liko nealšku, dėl ko kilo konfliktas. Iškėlė atėjūnai ēmė reikalauti pinigų, vadino fašistais.

Neprisimena Regina, kaip užgeso šviesa. Išgirdo vieną vienintelę šūvį ir neteko sąmonės. Atsigavo tamsoje, užsiropstė ant lovos, užsiklojo. Vienuolikė mintis: „Tuojo pribatigs!“

Vėl atgavo sąmonę jau paryčiul, — kambariuose balsi betvarkė, 2 lavonai, krauso klanai.

Neprisimena, kaip nuėjo pas netoliese gyvenantį dėdė. Vėliau dėdienė stebėjos, kaip ji galėjo ateiti su peršauta galvai ir netekusi tiek krauso.

Vėl atgavo sąmonę jau paryčiul, — Atmerkė akis ir prieš save pamatė... vieną iš žudikų. Jis buvo tokia pačia uniforma, labai išblýkęs.

Respublikiniam tremtinių klubui:
Gilvickienė Birutė, Povilo,
gyv. Raseinių, Poželos 46,

Nuorašas Petrokui Antanui

Pareiskimas

Kai 1989 m. liepos mėn. važiavome į ekspediciją keturi žmonės parsivežti trių žmonių palaikus, gavome pranešimus, kad reikia už kiekvienu palaikus pervesti po 290 rb.

už bilietus kiekviename keleiviui po 210 rb. Iš karto įstaigos nesutiko pervesti pinigus, buvome sutarę tą sumą 1710 rb. Jmokėti savo lėšomis. Po to įstaigu vadovai persigalvojo ir nutarė pervesti visiems pinigus.

Tuomet aš paskambinai Petrokui, paklausiau, ką daryti, atsakė, kad jei bus pervesti daugiau pinigų, tai likusius grąžins leidotuvėms, paminklų pastatymui, tik prašė, kad būtinai pinigus pervestume į jo sąskaitą, nes jam patogiaus bus pasiimti, negu iš tremtinių klubo. Bet viskas ir baigėsi pažadais, nealšku, kur diningo likusieji pinigai.

Zmonės dar kalba, kad ir lektuvės už palaikų pervežimą buvo nemožamas. Labai prašyčiau grąžinti pinigus paminklams pastatyti, nes dabar pašalpy niekas neduoda, o paminklai gana brangūs. Jei jau tremtinių apgaudinėta vieni kitus, tai

jau visiškai blogai.

Pinigai buvo pervesti taip:
1. Janušausko Algimanto, Jono, birželio 16 d., pav. 223, 1800 rb.
Iš būty jau ir užtekej į TSRS soc. vyst. banko Kauno sk., sąsk. 1700333.

Likusieji visi trys perivedame Petruko pagerbėjimui į Kauno taupomojo banko s-tą Nr. 164501 taupomąją kassą. Lenino raj. 6763 į s-tą Nr. 183000 Petrukiui Antanui, Stasio.

2. Janušausko Jono, Juozo — 1098 rb.

3. Gilvickienė Birutė, Povilo, pav. 192, 89 09 16 — 790 rb.

4. Mažintienė Regina, Povilo, pav. 731, 89 06 16 — 500 rb.

Labai prašau skubaus ir tikslaus atsakymo.

Birutė GILVICKIENĖ

Redakcijos prierašas: Tikimės, kad ši publikacija padės A. Petrokui išlaikyti klaidą, ir jis grąžins pinigus tiems, kam liko skolinges. Kaip jau buvo pranešta, Lietuvos tremtinių sąjunga nuo A. Petroko veiklos atsirobia.

Lietuvos tremtinių sąjungos

Kreipimasis

Gerbiami tautiečiai, labai prašome ir patariame neardyti masinių Lietuvos partizanų palaidojimo vietus. Šios kraupios kapavietės liktų istorine reliktija, pastačius paminklius, jamžinus kovotojų pavardes ir žuvimo datas.

Juk tarp keletos užkastų pažinti savo artimojo palaičius — realių galimybų nėra.

Lietuvos tremtinių sąjungos
Taryba
1990 05

1990 m. birželis

TREMINTINYS

3

Lazdū „kombinatas“

Antano Leščinsko prisiminimai

1948 m. pavasarį Kaišiadoriose suėmė mano seserį Jadvą, įtardami, kad palaikanti ryšius su miškiniais. Jau ir seniau mūsų namus įtarinėjo, nes brolis Jeronimas, Nepriklausomybės metais baigęs kariūnų mokyklą, dirbo policijoje ir 1944 metais pasitraukė į Vakarus. Mes nežinojome, kur jis tuo laiku buvo. Nežinojo ir kiti. Daug kas įtarinėjo, kad pasitraukė į mišką ir galbūt vadovauja kokiam nors partizanui būriui. Užtat kratų namuose buvo gausu. Nors mūsų ūkelis buvo nedidelis — 13 ha, bet tėvai darbštūs ir sumanūs ūkininkai. Buvo kas per kiekvieną tokią kratą pastvogti. Kai tik skreba išalksta, tuoju pas mus ir krata. Dabar tos kratos dar padažnėjo. Po vienos tokios kratos ir mane suima ir nuveža, kaip mes vadiname, į Kaišiadorių KPZ.

Saugumas buvo išskiręs banko kasininko namuose. Vytauto gatvėje. Tai dviaukštis mūrinis namas, dažytas tamsiai raudona spalva. Dar ir dabar tebestovi. Mane nuveda pas NKVD viršininką. Jo tardymo kabinetas antrame aukšte. Užstalo, prie langų sėdi uniformuotas tardytojas ir civiliai apsirengęs vertėjas. Nustebau. Kambarys lyg pakreiktas tvartas, tik ne šlaudais, o beržinių lazdu nuolaužomis. Per tas lazdas nuveda mane į kitą kambario galą ir pasodina prieš tardytoją. Viduryje kambario tarp manės ir tardytojo taburetė. Šonė, vlename kampe pristatyta šviežių beržinių lazdu, gal koklo pusantro metro ilgio, didžiuoju krūva, koks pora šimtų, maždaug normalios lazdos storio. Ant kurių besimėtančių lazdgalių žymu krauso dėmės.

Užrašės pavarde, vardą, tėvus, brolius ir seseris, apiberia krūva išgalvotu kaltinimu, kad aš dalyvauju miškinų bandeo, naktimis kovoju su ginklu rankose, o dienomis lyg nekaltas aynėlis šnipinėju ir surinktas žinias perteikiu banditams. Klaušinėja apie partizanų būrius, mani vadū pavares, kurių aš anksčiau nei girdėti negirdėjau. Viską neigiu. Dėl to mane liepia

nuvesti į kamerą, kad apsimastytų ir per kitą tardymą nuoširdžiai ir atgaliaudamas išpažinčiau visus savo nedorus darbus. Tada, girdi, gal ir pelnytos bausmės išvengsiu ir laisvę atgausiu, o jei ne, tai čia be laiko jaunas supūsiu ir užkas kur patvoryje kaip pakartą sunį.

Kamera įrengta buvusiame rūsyje. Ant grindų patiesta stori tašai, apkalti siaurumis lentomis. Tarp lentų plyšiai. Po apačia dvokiantis vanduo bevelkiki grindų ir daug varliu. Jau spalio pabaiga, ir jos čia pro grotuota, atvirą langą ieškojo prieglobščio nuo artėjančių žemės šalcių. Prabėgo kvala minčis:

— Varlelės, varlelės, kas čia jus suvarė. Turbūt ir jūs tiek kaltos kaip ir aš.

Kambarje radau apie dešimt suimtų. Ne visi buvo politiniai. Vienas kitas buvo uždarytas už kriminalinius nusikaltimus. Jų dalia lengvesnė: juos ir švelniau muša ir žmoniškiavus jais elgiasi. Ką gi, draugai.

Susipažinau. Pasakojo, kad ne vieną tomis lazdomis užmušė. Išeina į tardymą ir negrįžta. Rytą surenka iškusių daiketus, ir viskas. Jei kurj išsiunčia į Kauną ar į Vilnių, tai iš kartos pasilipti daiketus.

Per trečiąjį tardymą ir aš paragauvau beržinių lazdu skonį. Po atkaklaus mano nežinojimo pakvietė tardytojas keturis enkavedistus. Sie puolė mane, numovė kelnes, paklupdė prie taburetės. Vienas laikė už rankų, kitas už kojų, o dar du pradėjo ieškoti teisybės, tvodami per užpakalį. Iš pradžių kentėjau, sukančius dantis, tylėjau, paskui tyliai aimanavau, o pagaliau netekau sąmonės. Atsiplėkėjau perlietas vandeniu. Kai šiek tiek atsigavau, nuvedė į kamerą. Šiaip taip savo jégomis nuėjau iki guolio ir kniūbsčias parkratau. Skaudėjo visa, o labiausiai sudaužytą užpakalį.

Dar atlaikiau porą šitokių išpažinčių. Nieko nežinojau, tai daug daėjo ir saugumiečiai — nutarė mane po poros savaicių paleisti, išrašę visai šeimai nemokamą kelionę į Sibirą. 1949 03 25 mus ištremė.

Užraše Jonas STASAITIS

Siuvinėjom žuvies kauleliu

Ilgiai tremties metai. Begalinis Tévynei ilgesys.

Lopau nuo darbu be perstojo plynstancias pirštines prie žuvies taukų spingsulės.

Tyliai tarsi aimana prasiveržia seniai girdėta dainelė: „Aš ne tam dainuoju, kad žmonės girdėtų, turu smūnā širdį, kad nustot skaudėtų“. Iš kito kampo prisideda dar viena, jai prietaria trečia, ir visoj jurtoje liejasi ilgesinga melodija. Daina-vom ir ašaras braukėm, žvelgdamos į vakarinės žvaigždės blaustų spindesį pro ledo luitą vietoj lango...

Gegužės mėnuo suburdavo visas į vieną kurią jurtą. Iš pa-vargusių krūtinį liejosi galin-ga giesmė — „išgalbék nuo priešo bausės“. Klausėsi vietiniai žvejai mūsų giesmių, dažnai sustodami prie jurtos, ir stebėjosi. O kartais ir įmesdavo kokią žuvį ar miltų maišelį, žuvies taukų šlakelį.

Ne tik daina raminio širdį, atitolindavo skaudžias mintis, bet ir rankų darbeliai.

Kauno, vėliau Tomsko, Omsko, Novosibirsko ir pagaliau Jakutsko kalėjimuose išbuvo danguiai kaip dešimt metų. Siuvinėjom žuvies kauleliu. Iš siuntinių maišelių darėme nosines, staltiesėles. Iš prižiūrėtojų išprādydavome marlės, ištrau-

kydavome siūlelius. Ir mūsų rankose pražysdavo Baltos tulpės, lelijos...

Prisimenu Kūčias Šiaurėje. Viena darbštulė, ištraukiai iš savo guolio šiurkščių viškų, taip papuošė maumedžio viršūnę, kad išejo tikra „eglė“. Puošė ir vaikai — kas žvaigždėtė, kas grandinėlė išnarste.

Kai dirbau Pokrovsko plyninėje (Jukutijoje), gaudavome maišus apsigaubti nuo vėjų. Išskalbiau tokį maišą, ištraukiai siūlus, ant to tinklo išsiuvinėjau staltiesę (jau su tikra adata) ir apdengiau ja apvalų stalėli iš statinės dugno. Nuostabu! Vietiniai gyventojai labai stebėjos — „tos lietuvių iš nieko moka ką nors gražaus padaryti“. Iš žvejų tinklų darydavome užuolaidas, iš skiautelių megzdavome takelius, kilimėlius. O grindis išsiuvinėjome iki baltumo. Kaip kas išmanėme, taip gražinome savo kuklų būstą.

Kai jau baigėsi mirtino bado laikai, iš duonos lipdėme rožantelius, kryželius, stovylėles. Iš beržo tošies darydavome užrašų knygeles, rašėme žasies plunksnai. Tebeturiu tokia beržo tošies atminimo knygelę, rožanteli iš duonos, keletą rankdarbių. Tai mums padėjo išlikti. Antanina BALTRUŠIENĖ

PASVARSTYKIME KARTU

Daugiau dvasingumo muziejui

Lietuvos liaudies buities muziejus Rumšiškėse atspindi visą Lietuvą, kuri per didžiausias neigandas ir nesėkmes išlaikė tau-tos dvasią ir tradicijas. Taigi muziejus — ne vien įvairių reišionų būdingų pastatų kompleksas, bet ir lietuviško gyvenimo būdo, tautos dvasios atspindys. Kuriant muziejų, buvo stengiamasi pabrėžti materialios veiklos prioritetą, tačiau lietuviškas gyvenimo būdas glaudžiai susijęs su dvasiniu pradu. Tai atspindi ir sodybą, ir pastatų išvaizdoje.

Lietuviškoms sodyboms būdinga ne vien nauda paremtos pastangos — čia ir darželiai, ir pastatų papuošimai, ir sodybų vietų parinkimas, ir planavimas, atspindintis giliu estetiniu pojūti ar netgi gyvenimo filosofiją. Dvasinis pradas, nulémės lietuvišką charakterį, matyt, turėjo itakos ir materialiai gyvenimo išraiškai. Prisiminkime, kai podybos būdavo puošiamos lie-pomis ir ažuolais, pašventintais kryžiais, koplytstulpiais, stogastulpiais.

Senieji Džūkijos kaimai (Musteika, Zervynos ir kt.) dar ir dabar puikuojasi ištisomis kryžių grupėmis.

Kol Lietuvos gamtovaizdžio dar nebuvo nunjokojusi bedvė socialinė politika, beveik kiekvieną kryžkele puošdavo dvasinių gyvenimą skatinantys simboliai — kryžiai, koplytėlės, dažnai kokiai nors datai atminimai.

Kryžius statė 1863 metų suki-lėliams, statė knygnešiams, sa-vanoriams, Nepriklausomos Lietuvos įvykiams atminti, statė ir 1941 m., išvijus bolševikus. Taip mūsų gamtovaizdyje buvo rašoma istorija, praeitis siejama su ateitimai.

Sunku prisiminti skaudesnių mūsų tautai metų, kokie buvo 1941-jei—1953-jei. Tūkstančiai kovotojų buvo niekinami miestelių aikštėse, dešimtys tūkstančių geso tolumoje Šiaurėje ir Sibire. Didžiausia paraša buvo tos tradicinės Tėviškės vertybės, lietuviško gamtovaizdžio simboliai.

Taigi, manome, kad Lietuvos kaimo muziejus turėtų ištisesti mūsų tautos tradiciją ir priminti reikšmingą mūsų tau-ti Pasipriešinimo laikotarpi.

Todėl reikėtų jau pastatyti koplyčios šventoriuje įrengti Kančių kelią (stacijas). Be to, reikėtų jamžinti daugiausia au-kų pareikalavusias lietuvių kančios vietas, pavyzdžiu, Kolymos, Norilsko, Vorkutos, Intos, Džes-kazgano ir kitus lagerius, juose žuvusių ir vargusių sąrašus.

Kančios kelio stotis galėtų žymėti kryžiai ar stogastulpiai, suformuojant bendrą ansambli.

Buvusių Kolymos (Berlagos) politinių kalinių bendrija nurodo dar šią vasarą įrengti šio ansamblio pirmajį statinį ir kviečia visas bendrijas, visus politinius kalinius prisidėti prie šio paminklinio kančių kelio kūrimo.

Drauge kviečiame Lietuvos kaimo (liaudies buities) muziejus kolektyvą parengti koplyčią pamaldų laikymui, o Vyskupų konferenciją — rasti galimybę laikyti pamaldas šioje koplyčioje muziejaus lankytėjams ir darbuotojams.

Mindaugas BLOZNELIS

GPU provokacijos nepavyko

Tai buvo Karagandos lageliuose, Aktaso zonoje. „Kūmas“ — kapitonas Karabelnikas, režimo viršininkas leitenantas Chorošilovas. Ėjo 1954 m. Tuos laikus jau buvo sušaudyti Vorkutas ir Norilsko kalinių, tankais sutralšyti Kingyro lageriai. Pasimėtė čekistai patenkino dažių kalinių reikalavimų: buvo nuimti numeriai, neberakinami barakai, nebenormuojamai laikai. Prieto liepto galą ir Laurentijus Pavlovičius su pagrindiniais savo draugais. Lageriuose vyko „perestroika“. Pritilo ir kalinių. Niekas nežinojo, ką atneš rytous. Negalėjo nusiramtinti lik buvę mūsų visagaliai valdovai. Tikriausiai iš inercijos. Koks gali būti konklageris, jeigu Jame niekas nesimuša, nesipjauna ir pas „kūmą“ mažiau bėgojo.

Ir nutarė režimo viršininkas Chorošilovas pajavairinti monotonišką lagerio gyvenimą. Išskvietė kalinių ukrainietį (Smoliak ar Smoliar) ir neva ant ausies pakuždėjo, kad šiankti lie-tuviai ruošiasi juos užpulti ir suvesti kažkokias saskaitas. Esą lagerio apsaugos komanda pasirodė, bet ir jūs nesnauskite. Lygiai tą patį pakartojo iškvietam lietuviui (Gaveliu ar Gaveliui), tik ši kartą jau ukrainiečiai ruošesi užpulti lietuvius.

Ne kartą taip buvo čekistams pasisekė išprovokuoti mušynes, juo labiau kai prieš provokaciją zonoje jausdavosi šiokliai tokia tarpnacionalinė įtampa. Taip 1953 m. rugpjūčio 6 d. Omsko lageriuose rusų tautybės kalinių užpuolė lietuvius. Mušytinį metu žuvo vienas rusas.

Už šias mušynes buvo apkaltinti lietuvių ir apie 10 jų buvo papildomai nuteisti įvairių laikų kalėti. Dalis šių buvusių kalinių dabar gyvena Kaune. Galėtų patys apie tai plačiau parašyti.

Tačiau Aktase ši provokacija nepasisėkė. Susirinko Ukrainos ir Lietuvos vyrai ir pasiaiškino. Pasiaiškino ir nužygiant bendrom jėgom prie „vachtos“. Jei jau čekistams reikia kalinių krauju, tegul savo rankomis ji ir pralieja. Chorošilov pabėgo iš zonas ir kurį laiką nesirodė lagerio administracijai. Kalinių nurodyminiui pažadėjo išskaitinti ir kaltininką nubausti. Išskaiškino ir nubaudė 42 lietuvius ir apie 50 ukrainiečių, atrinkę iš bendro kalinių skaičiaus, ir išgabeno į Karabaso režiminių lagerių. Apkaltino juos tuo, kuo patys buvo kalti. Neaišku tik, kam buvo blogiau — lagerio administracijai ar mumis. Tai turbūt visoje Sajungoje buvo vienintelis lageris, kuriamo kalinių neturėjė teisės vienas su vienu kalbėti, su bet kurio rango čekistu. Taip buvo nutarę patys kalinių. Ne veltui po 6 mėn. ši lagerių panaikino, šiam lagerių įtaką išmetė.

Pagaliau išaušo pavasaris ir Lietuvos vaikams. Tik deja! Ne visi begrižo į gimtuosius namus. Užpustė jų kaulus Kazachstano smėlis, priglaudė amžino įšalio žemę ar Baikalo-Amūro magistralės statyba. Neužmirškiam jų Tenelieka né vieno nežinomo Lietuvos kalnio! Parašykim apie juos viską, ką žinomi!

Balys JUKNEVIČIUS

O atrodė draugiškas

1944 m. vasarą besitraukiantys vokiečiai davė Kazlų Rūdos geležinkeliniams tuščią vagonus ir leido kartu emigruoti. Daugelis lietuvių su šeimomis išsišraustė į Vokietiją. O aš nusprendžiau likti. Žmona ir 2 metų sūnus tuo metu po ligos gyveno uošvijoje, Čekiškės valsčių, Aukštadvario kaime. Užsispyriau pereiti fronto liniją ir aplankytu juos.

I lagaminą susimetęs būtiniausias daiktus, atidavau šeiminei buko raktą ir išėjau. Per Kudirkos Naumiestį, per Šakius atklydau į „niekienu žemę“. Užnugaryje — vokiečiai, o prieš nosi — rusai. Vietovė be pastatų, vienur kūtur krūmai, kupsčiai sulipę juodalksniai. Pabėgėlių prisirinko net su gyvuliais.

Naktį prakentėme ramiai, bet auštant vokiečiai prapliupo iš minosvaizdžių, o atgalas — rusų „katlišos“. Tarp liepsnojančios žemės ir dangaus sproginėjo svedinių. Slinkau pažeme vis šokčiodamas iš vienos švėžios duobės į kitą ir kažkurioje palikau lagaminą. Rusų priešakinė fronto linijose mane su-laikės žvalgas iškrėtė ir nuvedė į kontražvalgybos būstinę. Budintis aplausė ir vienam kareivui liepė palydėti mane į užfrontę.

Savo artimuosius radau pasveikusius, Aukštadvario buvo apimtas fronto. Kitą dieną pa-sukau į Prienų kaimelį pas dėde Demenių pasiklausyti radijo. Bet dėdė su vežimu buvo išvarytas dirbtis rusų frontui, o aparatas — užkastas. Grįždamas pakelėje pamačiau skelbimą, kad vyksta vyrų mobilizacija. Maždaug pusiaukelėje sustabdė rusų kareivis ir paprašė papirso. Turėjau „Regatos“ ir pavališnau. Jis elgėsi labai draugiškai, pasakojo kareiviškus anek-

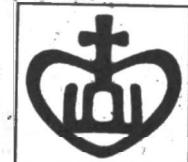
dotos. Prisėdome ant griovio kranto. Surūkės beveik visą pokelį, pakilo eiti, gatsisveikinant jam padovanojau ir antrajį. „Kažin kelinta dabar valanda“ — susimaste paklausė. Išsiitraukiai kaišinį auksinį laikrodinį ir būčiau jam pasakes, bet, nespėjus spraktelėti dangtelio, jis stipriai niuktelėjo man į krūtinę. Antraja ranka čiupo

1990 m. birželis

TREMINTINYS

4

Laima
ŽASINAITĖ-
BRAZDEIKIENĖ

„O kai iš saulės liko vienas vienintelis žytiuntis ruoželis, aš maniau, kad iš įtampos sprogs širdis“, — prisimena Laimutė gegužės 4 d. „Tremtinio“ laikraščio straipsnyje „O mano mama negrįžo“. O kiek šios mažos našlaitės laukta, kad su baiba Sibiro suknėle iš kapų kalnelio pareis motulė! Visa esybe autorės pasakyta, kad Lietuva privalo prisikelti.

Deja, gegužės 14 d. stagi mirčių išplėtė šią taurės sielos asmenybę, nespėjusi sulaukti tikrojo prisikėlimo.

Gimus 1931 m. kovo 6 d. Pušalote, gydytojo ūžimoje. 1941 m. suėvais ir jaunesniuoju broliuku ištremta į Sibirą. Tėvas, atskirtas nuo ūžimos, žuvo lageriuose, motiną nefrukus priglaudė Bijos upės pakrantė.

Ten Laimutė baigė 7-metę mokyklą. 1946 m. nelegaliai grįžusi į Lietuvą, 1949 m. buvo išduota draugo ir nuteista 7 metams kalėti tremtyje.

„Ji nepalūžo. Lyg saulės spindulėlis quodē ir drąsino visas lietuvių politines kalines“, — prisimena Bilius iš Intos — Natalija Pupeikienė, — „tieki daug posmų kárto sudėta, vilčių puoselėta“. Juodvi ir dabar bendravo kaip tikros seserys...

„Sunkūs darbai statybose, dar sunkegnė aplinka Komijoje, Lemiju ir Intos lageriuose, bet jokios negandos nepajėgė įveikti jos meilės gyvenimui, žmogui, gamtai ir Tėvynei“, — pasakoja buvęs Intos politikalinys Juozas Raulynaitis.

Grįžusi, Dievo ir dorų žmonių padedama, baigė Šiaulių vakarinę vidurinę mokyklą, vėliau — Kauno medicinos institutą. Dirbo Kauno III ligoninėje. Puiki gydytoja, žmona, motina ir dviejų anūkų senelė.

Visų gerbiajam ir mylimam Laimai Žasinaite-Brazdeikienei palydėti į amžiną atilsį — Romalinių kapines, susirinko beveik visi intiliškiai lietuvių...

Tremtinų sajunga šią skaudžią netekties valandą nuostabdžiai užjaučia velionės seimą ir artimuosis.

Laimos Žasinaite-Brazdeikienei atminimo niekada nepamirž Sibiro lemties brolių ir seserys.

ATSILIEPKITE! • ATSILIEPKITE! • ATSILIEPKITE!

Ignas BURKUS, Andrius BANIÖNIS, Pranas KAMINSKAS, A. KARPIS, Prekybos instituto studentai, 1941 m. prasidėjus karui, buvo išvežti iš Šiaulių kalėjimo kartu su kitais politikiniuose ir dingo. Žinančių apie jų likimą ieško Juzas BIC-KŪNAS, 235300, Panevėžys, Bičės 56.

Antanas MALISAUSKAS, Kazimieras, g. 1863 m. išvežtas 1955 m. į Permęs srt., Kosinskio raj., po 10 mén. mirė. Kartu kalėjusių ar palaidojimo vieta žinantių ieško Andrius MALISAUSKAS, Kaunas, Gvardiečiu 76—40, tel. 72 57 39.

Alfonas KARPIS, Stasio, g. 1916 ar 1917 m., Šiaulių raj. 1945 m. gyveno Kleipėdoje ir dingo. Žinių apie tolimesnį jo likimą laukia Zita KARPYTĖ-ZUKAUSKIENĖ, 235450 Akmenė, Viekišių 9.

Kazimieras DANIULEVIČIUS iš Prienų. Vokietijos okupacijos metu kalėjo Pravieniškių kalėjime. 1944 m. besitraukdamas vokiečiai išsivežė ir kalinius. Tolimesnis likimas nežinomas. Kaip nors daugiau žinančių ieško sesuo Ona RUDZEVIČIENĖ, Prienai, Dariaus ir Girėno 9.

Buv. politikalinė Onutė KILIKAUŠAITĖ ar KALIKAUŠAITĖ iš Kėdainių raj. Šėtos miestelio kalėjo Komijos ATSR, Abizio m., dirbo 1947—1948 m. centrinėje ligoninėje, 1 korpuose, medicinos seserimi. Jos ieško Jonas MASKELIS, Kaunas, Taikos pr. 69—1, tel. 75 67 70.

Bronius PIKUTIS iš Lazdijų raj., Rudaminos, MOLIS, okulistas, PIELKELIS, Juozas SAKALAUSKAS iš Žemaitijos. Visi palaidoti Komijos ATSR, Infoje, 2-ojo raj. kapinėse, kurios buvo ant Intos upės kranto. Kas žinote, ar išlikę kapai? Klausia Jonas MASKELIS, Kaunas, Taikos pr. 69—1, tel. 75 67 70.

Julius INDRIONAS, Ignas, g. 1901 m. 1938 m. buvo finansų ministras. Suimtas 1940 07 12, nuteistas 8 m., kalėjo Komijos ATSR. Daugiau žinių laukia J. RADVILAS, 232015 Vilnius, Savanorių pr. 29—48.

„O kai iš saulės liko vienas vienintelis žytiuntis ruoželis, aš maniau, kad iš įtampos sprogs širdis“, — prisimena Laimutė gegužės 4 d. „Tremtinio“ laikraščio straipsnyje „O mano mama negrīžo“. O kiek šios mažos našlaitės laukta, kad su baiba Sibiro suknėle iš kapų kalnelio pareis motulė! Visa esybe autorės pasakyta, kad Lietuva privalo prisikelti.

Deja, gegužės 14 d. stagi mirčių išplėtė šią taurės sielos asmenybę, nespėjusi sulaukti tikrojo prisikėlimo.

Gimus 1931 m. kovo 6 d. Pušalote, gydytojo ūžimoje. 1941 m. suėvais ir jaunesniuoju broliuku ištremta į Sibirą. Tėvas, atskirtas nuo ūžimos, žuvo lageriuose, motiną nefrukus priglaudė Bijos upės pakrantė.

Ten Laimutė baigė 7-metę mokyklą. 1946 m. nelegaliai grįžusi į Lietuvą, 1949 m. buvo išduota draugo ir nuteista 7 metams kalėti tremtyje.

„Ji nepalūžo. Lyg saulės spindulėlis quodē ir drąsino visas lietuvių politines kalines“, — prisimena Bilius iš Intos — Natalija Pupeikienė, — „tieki daug posmų kárto sudėta, vilčių puoselėta“. Juodvi ir dabar bendravo kaip tikros seserys...

„Sunkūs darbai statybose, dar sunkegnė aplinka Komijoje, Lemiju ir Intos lageriuose, bet jokios negandos nepajėgė įveikti jos meilės gyvenimui, žmogui, gamtai ir Tėvynai“, — pasakoja buvęs Intos politikalinys Juozas Raulynaitis.

Grįžusi, Dievo ir dorų žmonių padedama, baigė Šiaulių vakarinę vidurinę mokyklą, vėliau — Kauno medicinos institutą. Dirbo Kauno III ligoninėje. Puiki gydytoja, žmona, motina ir dviejų anūkų senelė.

Visų gerbiajam ir mylimam Laimai Žasinaite-Brazdeikienei palydėti į amžiną atilsį — Romalinių kapines, susirinko beveik visi intiliškiai lietuvių...

Tremtinų sajunga šią skaudžią netekties valandą nuostabdžiai užjaučia velionės seimą ir artimuosis.

Laimos Žasinaite-Brazdeikienei atminimo niekada nepamirž Sibiro lemties brolių ir seserys.

Redaktorius Povilas VARANAUSKAS, red., poveaudiotoja Vanda PODERYTE, M. redaktorė Ona BALCYTIENE, techninė redaktorė Birutė OKSAFTE. Redakcijos: Liudas DAMBRAUSKAS, Algirdas MARKUNAS, Natalija PUPEIKIENĖ, Dalia KUODYTĖ, Juozas ENČERIS, Antanas PAULAVIČIUS.

Mūsų adresas: 233000 Kaunas, Donelaičio 78 b, tel. 209530.

Vincas JŪRAS, Marcijono, g. 1916 m. Šiaulių raj. Buhalteris. Teisė 1945 06 19 pagal 58—1a str., 10 mėn. metų kalėjimą, 5-eriems metams tremties. Susirgus tuberkulioze 1954 10 13 paleido iš kalinimo vietas. Grįžo į Šiaulių, mirė 1962 m. Žinančių apie jo kalinimo vietą ieško duktė Raimonda RUSINIENE, 233031 Kaunas, Taikos pr. 64—23, tel. 73 64 82.

Kristina TOMAŠEVIČIENĖ, g. 1888 m. Plemburgo dvare, netoli Ariogalos. 1941 06 14 ištremta į Altaijus k. prie Katuno upės. Vėliau prie Šiaurės ledžiūrio į Tit Ary salą prie Laptevų jūros. Ten ir mirė. Žinančių apie jos gyvenimą, mirties aplinkybes, palaidojimo vietą ieško Jūratė JAKIMAVIČIENĖ, 232035 Vilnius, Taikos 87—32, tel. 42 92 15.

Ona ANDRIULEVIČIENĖ, g. 1885 m. ištremta 1945 07 17 iš Prienų raj. Gripiškių km. į Komijos ATSR, Permės srt., Jurlos ar Jurilino raj., Šlužva gyv. Mirė 1946 05 09. Žinančių palaidojimo vietą ir norinčių iš šios vietovės persivežti artimųjų.

palaikus ieško Ada ANDRULEVIČIOTE, 232012 Vilnius, Žirmūnų 57—37, tel. 77 53 16.

Valius AUGAITIS mirė tremtyje 1956 m. Palaidotas Irkutsko, Amursko kapinėse. Gal kas žinote, ar bus naikinamos šios kapinės, klausia Justinas AUGAITIS, Tauragė, Jūros 41 a.

VITKAUSKU ūžima 1941—1942 m. gyveno Ukmergėje. Vitkauskas dirbo gimnazijoje kūno kultūros mokytoju, žmona — dantistė, turėjo sūnų. ALEKSU ūžima 1941—1942 m. gyveno Ukmergėje. Aleksas buvo mokytojas, turėjo 2 sūnus. Šių žinančių apie jo likimą ar palaidojimo vietą ieško Albinė STUOPIENĖ, 151 LAROSE AVE 401, Weston ont MDP 1B3, Carada.

Povilas VITKEVIČIUS, Petro, g. 1876 m. Zarasų raj., Salako miestelyje, vaistininkas. Suimtas 1944 09 05. Nužudytas 1945 12 08 Zarasų kalėjime. 1975 m. reabilituotas. Kelių kalėjusių ar ką nors žinančių ieško sūnus Povilas VITKEVICIUS, 233005 Kaunas, Savanorių pr. 241—36, tel. 73 03 88.

Kazimieras DAMBRAUSKAS, Vincas, g. 1910 m. Gyveno Mažeikių raj. Šeškenėnų km. Suimtas 1941 06 17 Mažeikiuose. Teistas 1943 01 20. Ištremtas į Kraslągą, 1947 08 13 mirė. Žinančių apie jo likimą ar palaidojimo vietą ieško Antonas DAMBRAUSKAS, 235500 Mažeikių, Pavenčių 13—50, tel. 5 45 79.

Jonas PETKEVIČIUS, Aleksandras, g. 1900 m. Gyveno Panevėžyje, lektrodininkas, Šiaulių sąungos narys. Suimtas 1944 m. Nuteistas 10 m. Kalėjimas Panevėžio kalėjime, Džes Kazagano ir kt. lageriuose. Mirė 1958 m. Daugiau žinių laukia duktė Vaclova KLIKŪNIENĖ, 235220 Pakruojis, J. Švabario 36—19.

Juozas BALEYVIČIUS, Juozo, g. 1914 05 09, Alytaus raj. Miroslavė. Buvo Telisių apskr. LLA slabo viršininkas. Plungės prekybos mokyklos direktorius. 1946 01 08 Karinio tribunolo nuteistas 15 m. legario ir 5 m. tremties. Kalėjimo Vorkutoje, dirbo ūchtose. 1956 01 26 grįžto į Lietuvą. Gyveno Alytuje, mirė 1974 01 26. Žinančių apie jo veiklą rašykite adresu: 233000 Kaunas, Doneikiškio 70 b, Lieuvos tremtinų rajungai.

Juozas ŠALNA, Jono, g. 1881 m. ar 1882 m. Prienų raj. Kleibiškų valsč., Juodaradžių km. Suimtas 1944 m. Mariampolės apskr., Ludvinavos valsč., Kumečių km. Manoma, kad kalėjė Kybartai, Eitkūnų rūsiuose. Vėliau išvežtas į Rusiją ir dingo. Žinančių apie jo likimą, kalėjimo vietą ieško Magdalena GAVENIENĖ. Kybartai, Žemaičių 11.

Jonas ŠALKAUSKAS, Vorkutos katorgininkas. Žuvo 1955 m. Apie ūžimą gyvenimą tremtyje galė papasakoti Kestutis VALENTUKEVIČIUS, Druskininkai, Druskininkų 6, tel. 5 24 50.

SKELBIMAI • SKELBIMAI • SKELBIMAI

IVYKIAI

KAUNAS. Gegužės 19 d. įvyko Lietuvos tremtinų sąjungos valdybos bei skyrių pirminkų konferencija. Apsvarstyta Respublikos politinė situacija, Tremtinų sąjungos veikla kaime, patikslinti tremtinų palaičių pervežimo maršrutai ir išvykstančių sraigtas.

Dalyviai patenkino Tremtinų sąjungos tarybos pirminko pradymą apleisti ji nuo atsakingų visuomeninių pirminkinko pareigų dėl jo tiesioginio darbo Respublikos Aukščiausioje Taryboje ir Lietuvos Respublikos krašto apsaugos departamento.

Tremtinų sąjungos tarybos pirminku išrinktas atsakingasis sekretorius Antanas Lukas.

Konferencijoje daug dėmesio buvo skirta tremtinų kultūrinei veiklai. Pasidalinta mimbis, kaip kurti muzikinius Tremtinų sąjungos narių kolektivus, kaip platioti savo spaudą, bendradarbiavanti su mokyklomis ir masinių kultūrinėjų renginių organizatoriais.

RADVILIŠKIS. Gegužės 12 d. susiikiško buvę Balčiaus, Karagandos ir Kingro politiniai kalinai. Susitikimą organizavo Tremtinų sąjungos Radviliškio skyrius narys, buvęs Karagandos politinis kalinis Aligirdas Kemantauskas. Nutarta apsilankytai Jhalinimo vietose. Nuspresta ieškoti politinių kalinių kapaviečių ir pagal galimybes pervežti palaikus į Lietuvą.

SUSITIKIMO DALYVIŲ PRIEMĖ KREIPIMASI

PALAIKOJAMOS

Rezistencinės, kurie palaidoti Šakių raj. Kidulų miestelyje, bus statomos paminklai. Ne visos žuvusių pavarde yra žinomos. Daugiau žinių apie šios spyklinkės kritusius partizanus laukia Romualdas ENDRIUKAITIS, Šakių raj., Kidulai, vaistinė, tel. 52544.

KREIPIMASI

Mes, šio susitikimo dalyviai, 1990 m. balandžio 27 d. Panevėžio „Ekrano“ kultūros rūmuose salėje įvykusiam susitikimą, suvažiavę iš visos Lietuvos kampelių buvę politiniai kaliniai Vorkutos, Intos, Norilsko, Kalykų, Karagandos ir kitų sovietinės valstybės lagerių, kreipiamės į visus mūsų Tautos geros valiančias žmones:

1. Palaikykime Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nutarimus.

2. Išverkime ekonominę blokadą, paskelbtą Tarybų Sąjungos. Gorbačiovo vyriausybės gédiną nutarimą smerkime!

3. Brangūs Lietuvos žmonės! Mūsų tikslas — tik višiška nepriklausoma Lietuval. Ištverkime sunkumus! Tepadeda mums Dievas!

Kreipimasi priėmė du šimtai susitikimo dalyvių.

1990 m. balandžio 27 d. Panevėžys